

Dr. M. van STAVEREN.

NOG EEN EN ANDER OVER Mr. JOHANNES BASIUS.

Toen ik vóór eenige jaren in de Vrije Fries een stuk plaatste over het leven van Mr. Johannes Basius, noemde ik het eene bijdrage daartoe, en kon dit toen niet anders noemen. Immers zoo menige bijzonderheid uit zijn leven bleef onzeker en slechts bij gissing te bepalen, terwijl geheele gedeelten daarvan slechts in het algemeen konden worden aangeduid, en alleen door enkele bijzonderheden konden worden toegelicht. Natuurlijk nam ik mij voor ook ten deze de bronnen op te sporen, omdat ik, even als in mijne verhandeling, slechts uit de bronnen zelf de feiten wilde ontleenen. Het was mij toch gebleken, dat degenen die over hem schreven, te beginnen met Suffridus Petri, zich meest tot algemeenheden bepaalden, elkander naschreven en zonder eenig nauwkeurig onderzoek of kritiek ook de fouten overnamen, die in Suffridus Petri voorkwamen. Hoewel ik in mijn stuk ieder uitnoodigde mij er van in kennis te stellen, als hij mij op bronnen in dezen kon wijzen, hebben slechts enkelen daaraan voldaan, het meest zeker mijn hooggeachte vriend G. H. van Borssum Waalkes, die mij uit verschillende bronnen op een en ander opmerkzaam maakte. Hij wees mij vooral op het Tijdschrift Oud-Holland, uitgegeven onder redactie van Dr. A. Bredius en E. W. Moes. In de Augustus-aflevering

van het jaar 1893 kwamen brieven voor van Prins Willem aan Wesembecke en anderen, benevens hunne antwoorden en berichten, die des Prinsen verschillende agenten aan elkander gaven, van No. 33—59 dier brieven. De uitgave dier brieven in dat tijdschrift had geenen verderen voortgang, omdat de redactie en de uitgever niet konden overeenkomen in het aantal brieven, die zouden geplaatst worden. Gelukkig was de Heer J. F. van Someren, Bibliothecaris van de Hoogeschool te Utrecht, in staat het geheel dier brieven uit te geven in *Zijne Archives et correspondance de la maison d' Orange Nassau, supplément au recueil de M. G. Groen van Prinsterer, — La correspondance du Prince Guillaume d' Orange avec Jacques de Wesembeke, Utrecht Kemink et Fils, Amsterdam Johannes Muller, 1896.* Hij ontleende die aan het Britsch Museum (met name de bibliotheek van Sir Cotton) te Londen en aan de bibliotheek van de Oxfordsche hoogeschool, de Bodley-bibliotheek genaamd. Het zijn meest brieven van den Prins zelf aan Wesembeke; van de antwoorden van Wesembeke zijn slechts een vijftiental voorhanden. Waar de overigen zijn is nog onbekend. Wellicht, dat heropening van het koninklijk archief van het huis van Oranje voor geschiedkundige onderzoekingen zal leeren of ze nog bestaan, of dat ze in den loop des tijds zijn te niet gegaan. Dit laatste zou ik vermoeden, omdat in mijne correspondentie met de beambten in die archieven, die mij met de meeste bereidvaardigheid ten dienste stonden, en die mij onderscheidene stukken leverden op Basius betrekking hebbende, niets daarvan vermeld wordt. Doch ik moet tevens erkennen, dat ik naar Wesembeke's brieven niet bepaald heb gevraagd, zoodat het toch mogelijk is, dat ze daar zijn. Wat nu het groote gewicht dezer brieven betreft, daarover kan geen twijfel zijn. Hebben de uitgaven van 's Prinsen brieven door Groen van Prinsterer en Gachard, een groot belang

om 's Prinsen briefwisseling te kennen met vreemde hoven, diplomaten, de vorsten van het Duitsche rijk en de meest uitstekende personen van den adel, de geestelijkheid en de krijgsbevelhebbers, in één woord om den geest te kennen der hoogere standen, deze brieven maken ons bekend met de denkbeelden en gevoelens van het volk, de kleine kooplieden en de hoofdbeamten der kleine magistratuur. Wij leeren hier de stem des volks kennen, zich inspannende om het juk der Spanjaarden af te schudden. Hoe gewichtig dit is, eischt geen betoog, en wij zijn ten hoogste erkentelijk aan den Heer van Someren, die deze uitgave bezorgde. 1) Om deze brieven wel te verstaan, moet men de Pseudonymen kennen, aan personen en steden gegeven. Van Someren's aangehaald werk, praef p. VIII, maakte er reeds opmerkzaam op, bij den naam van Adriaan Cornelissen. Vooral als wij de plaatsen, waarvan gesproken wordt juist willen kennen. Zoo heet de Zuiderzee Coolen, Holland is Cuyvre, Amsterdam Saturnus, Haarlem of Leiden Neptunus, Gouda heet Mars, Rotterdam Eolus, Enkhuizen Tryton, Utrecht Proserpina, Ulft heet Isis, Deventer Venus, de Venen geven den naam aan Overveen of Amstelveen. Ook komen nog voor Ariadne voor Zutphen en Pollux voor Hoorn. Dus hebben de steden meest de namen van Goden of Godinnen. De Zeeuwsche namen worden aangeduid door visschen. Schouwen is Zeeridder, Walcheren Walvisch, Beveland Coperoijs, namen van visschen in die dagen. Voorts heet Zeeland goud, Utrecht zilver, Groningen lood, Overijssel fer (Yzer?). Ons verbaast de werkzaamheid en zelfopoffering van Prins Willem. Een der aanzienlijkste mannen van zijn tijd, met groote en uitgebreide bezittingen leeft hij eenvoudig zonder die te genieten, is steeds werkzaam en op alles het oog houdend.

1) Het hier gezegde is meest ontleend uit de voorrede des Heeren v. S. voor zijn geschrift. Zie vooral pag. VI, VII en VIII.

Hij heeft een onbepaald geduld met de ruwe Watergeuzen en mannen als Sonoy, Dolhain en anderen, en zoekt zoo veel mogelijk wanorde en plundering van schepen en kusten te keeren en orde te scheppen. Hij offert alles aan het groote doel zijns levens, Nederland van het Spaansche juk te bevrijden en in godsdienst en maatschappij de vrijheid te bevorderen, toen toch nog slechts 36 jaren oud. Van harte ook deelen wij den wensch van v. S., dat het leven van Wesembeke, den grooten helper van Oranje, in deze dagen nog eens zijns waardig moge worden beschreven, naast dat van Marnix, van der Werff en Paulus Buys, wat tot heden verzuimd is in de meest bekende en gebruikt wordende handboeken der geschiedenis onzes Vaderlands in die dagen. 1)

Overgaande om te zien, wat deze correspondance over Bavius meldt, vestigen wij het oog op No. XII, Denkcedulle [van Dirk Cater] Mrs. Jacobs van Wesembeke, Commissaris mijns G. Heeren des Princen van Orangien omme aan Zijne Exc. te vermanen, Brits Mus. Cotton MSS. Galba C. IV, 49 et 11. Waarschijnlijk om het schrift wordt dit aan Cater toegeschreven. In die denkcedulle van Som. a. w. p. 38 en vlg. lezen wij, „Ende want men geen minder goet en doet ten gemeenen besten int helpen voorhoeden vant gunt tot achterdeel als int benaerstigen vant gunt tot profijt van dien mach dijnnen, en waer nyet quaedt dat Zijne Exc^e. geadverteert ware. Jaet nijet oorbaerlyck ware dat de qualiteijt van den persoon Basi van nyens met rijpen berade geaenmerckt werde by Zijne Exc^e. en eerdezelve den voorn. Basium voorder laet comen in de secreten van Zijne Exc^e. waeraf de schrijver van desen nu mantlyck Zijne Exc^e. heeft ontboden deur Joncker Snoeij. Doch aengemerct de schrijvere verstaet hieraan nijet weij-

1) V. Someren a. w. praef IX.

nich gelegen te zijn ende beduchtende is dat zulcx bij Jonker Snoeij versuijmt ofte vergeten mach wesen en heeft hij nijet willen ongesteld laten tgeen volcht. Dat hij denzelven Basium in der waerheyt kent voor een nuchteren wacker, cujsch, zeer naerstich, zonderling vernuftich ende (boven des scrijvers oordeel) een uitnemende geleert man. Maer jonck, van ongeachte ouders, dwelc oncere te min doet myden, cleyn van goede (dat den staetgierigen gaefzuchtig maect) ende wat lichtvaerdiger in vruntschappe oock ondancckaarder dan eenen vromen man betaemt, ende in somma zodanich dat de heijmelijcke proeve van de Albaensche miltheit zorchlijck zoude [mo]gen vallen voor Zijne Exc. indien dezelve Basius [in] desselfs secrete ware.

Twelck oorsake is gew[eest] dat hij scrijver van deses in de Meijmaent [1570] als hij tot Siegen was bij Zijne Exc^e. denselven nijet heeft willen vermanen van denzelven Basio, dije hem te dien tijden daertoe genoegh versochte en gaerne in Zijner Exc^e. kennisse ware geweest. Maar opdat Zijne Exc^e. de voorsz. beradingen nijet van der handt en slae nut vermoeden dat de scrijver van desen gaerne zelf int spel ware, verclaert dezelve dat hij gants onbequaem is tot zulcke diensten, als de voorsz. Basius Zijne Exc^e. gants gescietelijck vermach te doene. Want daer Basius is jonck, sterek, geleert, en in politicis condich: is de scrijver van desen out, zwack van lijve, ongeleert en gants onversocht in politijcke zaken, en bovendien (dat bovenal hinderlijck is) grotelijck in den hate van dengenen die zich noemen gereformeerde, metten welcken meest te handelen staet ende mitsdien, denr den scrijver nijet uitgericht en soude mogen worden. Oock en zoude dese beradinge nijet strecken daertoe, of Zijne Exc^e. den voorn. Basio oock meer zoude gebruiken: neen, want hij een jonckman is van groten dienste, maer of Zijne Exc^e. hem oock zal laten comen in zijne secrete aenslagen, want

dat zorchlyc is na oordeel van den scrijvere die voor Zijne Exc^e. int aengesichte Basii dit voorsz. geerne met breeder ommestanden bekent wil sta[v]en, en te dien eijnde desen met zijn gewoenlijke hant gescreeven, en Mr. Jacob van Wesembeke met eijgender hant gegeven heeft. Nijet uut eenige afgunste tegen Basium, maer uut ware jonste tot Zijne Exc^e en tgemeen goet. Des is Godt getuyge, want de scrijver wel verstaet dat luttel onderwints veele rusten maect." Verder noemt hij, pag. 41 nog Basius als eenen dergenen die van Zijne Exc. speciale commissie daartoe hadde om van Dolhain de groote sommen en kostbaarheden, die hij door allerlei rantsoenen verzameld hebbende zich toeigende, weder te bekomen ten behoeve des Prinsen.

Over deze zaak met Dolhain heb ik in mijn stukje Vr. Fr. XVIII blz. 235 enz. breeder gesproken, en gezien dat Basius, hier door Cater genoemd, werkelijk door den Prins belast is, en dien last ook gelukkig heeft ten einde gebracht, zij het ook na vele reizen en moeiten. Doch iets anders hebben wij in deze mededeeling op te merken. Als het jaartal 1570, tusschen twee haakjes geplaatst, juist is, wat wel zoo zijn zal, daar ook Coornbert in zijne levensbeschrijving door Boomgaard voor de uitgaaf van C. werken geplaatst een dergelijk onderhoud over Basius meldt, op 6 Juni 1570 met Sonoy gehouden, dan is het vreemd, dat Cater niet wist, dat Basius reeds vroeger met den Prins bekend was, en reeds 26 Maart 1568 een lastbrief van den Prins verkreeg, om vooral Amsterdam en Eukhuyzen in 's Prinsen macht te brengen, en ook andere steden en sloten, die men kon innemen. Wij zien daaruit welk een uitgebreide commissie hem werd opgedragen en welke groote volmacht hij kreeg, gelijk hij in dit en het volgende jaar allerlei belangrijke opdrachten verkreeg van den Prins, zie mijn stuk Vr. Fr. XVIII, blz. 231 enz. Hij was dus toen al persoonlijk met den Prins bekend. Het

is toch niet aannemelijk dat de Prins aan zulken jeugdigen man, zoo uitgebreide volmacht zou gegeven hebben, zonder dat hij hem persoonlijk kende. Daar ook Cater een geloofwaardig persoon is, weet ik het niet anders te verklaren, dan dat Basius hem verzocht heeft, met hem naar den Prins, te Siegen vertoevende, te gaan, en dat Cater dat gehouden heeft voor eene eerste introductie, wat hij na het gehouden gesprek over Basius op 6 Juni 1570 natuurlijk niet wilde doen. Er schijnt dus hier een misverstand te heerschen. Waarom Basius juist toen Cater heeft willen vergezellen is niet duidelijk. Wellicht dat hij den Prins iets mede te deelen of te vragen had. Hij sprak er niet over reeds met den Prins bekend te zijn, om die vroegere lastgeving des Prinsens bedekt te houden en diens plannen niet te verraden. Daardoor kon Cater tot het denkbeeld van Basius' geheele onbekendheid met den Prins komen. Toch is het in zoo ver vreemd, dat Cater niet gedacht heeft aan Basius uitlatingen te Embden, waaruit het gesprek met Sonoy over hem voortvloeyde, of 't moest zijn, dat hij die enkel voor roemzucht en blaaskakerij hield, zonder werkelijke kennis en lastgeving van den Prins. Cater vermeldt niet, dat ook Coornhert bij dit gesprek tegenwoordig was. Het was hem ook alleen maar te doen om het gesprek zelf, en hij noemt alleen Sonoy daarom, omdat deze naar den Prins zou gaan om hun gevoelen over Basius dezen mede te deelen en hem tot omzichtigheid in dezen te vermanen. Toch was ook Coornhert daarbij 1), Coornhert zegt dat zelf, en gebruikt over Basius en het oordeel over diens persoon bijna dezelfde woorden. Ook evenals Cater spreekt hij het uit, welk een groot denkbeeld zij van Basius hadden, en tot hoe groote dingen zij hem in staat achtten.

1) Zie mijne verh. Vr. Fries XVIII blz. 228 enz.

Tevens dat hij niets zeide uit haat. Hij zou Basius gaarne van dienst zijn, waar het noodig was. Hij begeerde hem ook niet uit te stooten, om selven onderwint te comen, en ick wel verstaë mijne ongeleertheit ende onbequaamheijdt enz., maar this alleen ten goede van 'tgemeenebest en Z. Exc^e., biedende Jhr. Sonoy hiervan myn hand te geven en het voorsz. te staen en te verantwoorden, maer hy vernoeghde zich met zijn woordt. Deze treffende overeenkomst ook in bewoording leert ons dat beide tegenwoordig waren en in dien geest hebben gesproken. Ook wat Cater van Basius' ondankbaarheid sprak, vindt in Coornherts woorden zijne bevestiging. Nu Basius, wien drie jaren te voren Coornhert geweigerd had bij den Prins in te leiden, van wege zijne jonkheid, ook zonder Coornhert met den Prins bekend was en allerlei zaken voor dezen had volvoerd, en Coornhert met zekere trotsche minachting beschouwde, zoodat deze ontevreden was over zijne overmoedige houding, ook tegen hem, is het niet vreemd, dat Cater van ondankbaarheid sprak. Zeker had Coornhert van Basius Latijn geleerd, maar deze had ook gewis uit dien schat van ontwikkeling veel opgenomen en allerlei diensten van hem ondervonden. Toch is het opmerkelijk, dat allen de hooge ontwikkeling en werkkraft erkenden, zijn moed en beleid huldigden. Ook voeren zij geen enkel feit ten nadeele van Basius aan, alleen zijne onbedachte gesprekken over 's Prinsen voornemens, wat in zoo'n jongen mensch, bij de terughouding zijner oudere vrienden wel denkbaar is. Het waren dus alleen hunne gedachten over hem, hunne vermoedens, die zij uitspreken, en niet eenig vertrouwen in hem zou het zeker niet zoo gegaan zijn. Of Sonoy ook iets ten dezen aan den Prins bericht heeft, is wel twijfelachtig. Wellicht heeft hij al spoedig bemerkt, hoe de Prins over Basius oordeelde, en zweeg hij. 't Is ook mogelijk, dat de geheele zaak op hem niet veel indruk

maakte, en hij haar vergat. Genoeg de Prins toonde dezen jeugdigen man te kennen, hem zijn vertronwen waardig te achten, en zelf slechts 36 jaren oud, zulk eenen vurigen jongen man noodig te hebben om gewaagde dingen te ondernemen en onvermoeid te arbeiden. Hij zag gewis Basius' groote gaven en hield hem in zijnen dienst en vertrouwelyken omgang ten einde toe 1). Doch al heeft Sonoy niets van die bedenkingen dezer mannen aan den Prins medegedeeld, om voorzichtigheidshalve Basius niet verder in diens geheime plannen toe te laten, als jong zijnde en eerzuchtig, en gemakkelijk om te koopen door Alva, toch heeft de Prins duidelijk de jalouzie van Sonoy jegens Basius opgemerkt. Dit blijkt uit een brief van den Prins aan van Wesembeke van 22 Aug. 1570. V. Som. pag. 70, XXI, Brit Mus. Cotton MSS. Galba, C. IV, 58, over zijn vertrek van Wesel en andere zaken. Daarin schrijft de Prins: „Touchant les lettres que me dictes avoir esté escriptes par Mr. Johan Basius, a ceulx du Waterlandt et aultre part sur le faict des collectes, cela s'est faict par ma charge expresse, et suyvant la commission que je luy en ay donnè en ce quarttierla. Non que par la j'aye voulu faire chose qui pourroyt tourner à la disréputation du Sieur Snoey, scaichant assez le sincère affection qu'il a tousjours monstré en ceste cause, mais pour éviter la désordre, qui par la pluralité des commissaires pourroyt advenir. Aussy que la commission que cy-devant j'ay donné au dit Snoey

1) Hoe van Wesembeke over Basius dacht na de mededeeling van Cater is mij niet bekend. Nergens, zoo veel ik weet, spreekt hij zijn oordeel over Basius uit, hoe dikwijls hij ook over hem schreef en met hem samenwerkte. 't Is ook zeer mogelijk, dat de Pensionaris van Antwerpen, zeker ook een menschenkenner, als de Prins de gaven van Basius zag en erkende, dus minder acht gaf op de bezwaren van deze ouderen van dagen en juist zulk een hoog ontwikkeld vurig en onbezweken werkzaam jong man bij uitstek geschikt achtte als medehelper tot bevrijding des Vaderlands van 't Spaansche juk.

à Arenstadt s'extend tant seulement au pays de Clèves ainsi qu'il l'a demandé et me seroit partaut chose très-aggreable, que laissant toutes ces partialitez, et particulières envies, l'on eusse tant seulement respect à la cause commune, et que à l'advancement d'icelle ung chacun de son costet s'employasse le mieulx qui luy fast possible.

De Prins geeft hier duidelijk te kennen, dat hetgeen Basius heeft verricht outrent Waterland (de Noordhollandsche steden als Eukhuizen, Hoorn etc.) is geschied op speciale last aan dezen. Er bestond dus geen reden van jalouzie voor Sonoy, die toen slechts last had voor het land van Kleef. 't Is echter niet vreemd, dat Sonoy jaloers was op Basius, als wij weten hoe deze te Embden zich zeer zelfstandig gedroeg bij het bevrijden van de vloot der Watergeuzen op de Eems, en het geven van patenten aan velen om ter sloop den vijand op allerlei wijze te benadeelen. Dit alles geschiedde met het oog op de onderneming tegen de Waterlandsche steden en dus om den last, hem opgedragen, te kunnen vervullen. Maar als wij nu de wijze bedenken, waarop Basius te werk ging, zelfstandig en zonder Sonoy en de zijnen te raadplegen, en gewis met zekeren ophef op zijne macht roemende, en dat bovendien Sonoy zelf, als bevelhebber der vloot aan die onderneming moest deel hebben, dan laat zich die jalouzie wel begrijpen bij Sonoy, die Basius slechts als ondergeschikt agent beschouwde. Niettemin de Prins handhaaft Basius en zoekt de beide partijen in het belang des Vaderlands te vereenigen. Niets kon nadeeliger zijn voor zijne pogingen dan die verdeeldheid tusschen zijne agenten, die hem tot groot leedwezen was. Wesembeke was dan ook de rechte persoon, om hier te bemiddelen, zoowel door zijn karakter en hooge positie, als door zijn betrekking tot den Prins, als een zijner voornaamste agenten. Voorts zien wij hier, dat Basius hetzij persoonlijk, hetzij door

correspondentie met deze Waterlanders zich heeft in betrekking gesteld, en zijn last met volkomen genoeg des Prinsen volbracht.

In eenen brief des Prinsen aan Wesembeke, 23 October 1570, v. Som. XXXI, blz. 90 etc. Brit. Mus. Cotton MSS. Galba C. IV (84) 88, schrijft hij onder anderen: „Ceulx d'Angleterre vont tousjours avant, comme puis briefz jours en ce j' ay entendu par lettres de Monsr. de Lumbre et de Basius". Basius had de opdracht des Prinsen, om zoo veel zulks doenlijk was orde en regel, discipline en tucht op de vlooten der Watergeuzden te weeg te brengen. Reeds te Embden was hij daartoe werkzaam geweest, niet zonder goed gevolg. Hij had zich daartoe ook naar Engeland begeven, waar een deel van de vloot der Watergeuzen lag, onder bevel van den Heer de Lumbres, door den Prins in plaats van Dolhain tot admiraal benoemd, 1) zeker om ook daar de goede orde op de schepen in te voeren, maar ook met het oog op de Waterlandsche onderneming tegen Enkhuizen en Hoorn, waaraan ook de Lumbres later deelnam, al had dit, vooral door storm en een strengen winter, geen goeden uitslag en moest de Lumbres onder Texel blijven liggen. Wij zien echter uit bovenstaande aanhaling, dat Basius 's Prinsen last volbracht en in October 1570 zich in Engeland bevond.

In den brief, v. Som. XXXIII p. 97, 26 October 1570, Brit Mus. MSS. Cotton Galba C IV, (90) 94 schrijft de Prins aan Wesembeke, het nemen van kleine steden als Woerden, Buren enz. uit te stellen, totdat men grootere als Utrecht, Zutphen, Deventer heeft ingenomen, en komt ten slotte op den koop van wapenen van Aert Verbeke. Daartoe was geld noodig. Als Wesembeke middel heeft het benoodigde geld te krijgen, kan de onderhandeling daar-

1) Zie mijne Verh. in Vr. Fr. XVIII, blz. 241.

over voortgaan. Hij voegt er bij „Et cependant j'escryveray a Basius et Reynier Cant pour son remboursement, de ce qu'on luy doibt, pour le passé. Reeds vroeger had Basius zich met de levering van wapenen aan Prins Lodewijk van Nassau tegen zijn inval in Groningen met ijver en goed gevolg bemoeid. Ook toen met Reinier Cant 1). Toen was echter de betaling niet gevolgd. Om nu weder wapenen te bekomen, moest dit vroegere betaald worden, en kregen beiden den last gelden voor dit doel te verzamelen, als daartoe bijzonder geschikt.

13 November 1570 bericht de Prins aan Wesembeke, dat hij hem niet zal antwoorden op zijne brieven van 6 en 7 Nov., omdat hij Basius met zijne lastgeving tot hem zond, dien hij moest hooren en gelooven in hetgeen hij hem van 's Prinsen wege zeggen zal, en zich tot bevordering en betere zekerheid van Basius zaken met dezen beraden en overeenkomen, Br. XLII, Brit Mus. Cott. v. Som. p. 126. In den volgenden brief vindt men de instructie voor Basius vermeld v. Som. p. 127, Br. XLIII, Brit Mus. Cotton MSS. Galba C. IV (108) 114 dd. 14 November 1570. Reeds in 1568, dus kort nadat Basius met den Prins in betrekking gekomen was, had B. een speciale lastgeving van 25 Maart en een openbare van 27 Maart 1568 van den Prins ontvangen, speciaal betrekkelijk de toen reeds bestaande voornemens om een aanslag te beproeven op Amsterdam en Enkhuizen 2). Thans ontvangt hij eenen nieuwen last, toonende het groote vertrouwen, dat de Prins in hem stelde, en de groote macht hem opgedragen. Die nieuwe order is bevat in 12 artikelen. 1. Zal hij zich te Keulen bij zijne lijeven ende beminden broeder den graaf van den Berch vervoegen, om na zijnen last en credentie vertoont te hebben met hem

1) Mijne Verh. in Vr. Fr. XVIII, blz. 234 en 235.

2) Verh. in Vr. Fr. XVIII, blz. 231 enz.

te spreken over den stand der zaken te Zutphen, en het geheele graafschap te Grol, Doetekem, Doesburgh, Ulft en andere steden ofte sloten, door wat middelen deze stukken gewrocht kunnen worden en of die ook eenigen tijd kunnen worden uitgesteld, niet verliezende de middelen, die nog voorhanden zijn. Immers de zaak is nog niet genoegzaam voorbereid. Voorts den graaf aan te zeggen wien men het best zou committeren tot den ontvang van alle schattingen, cijnsen, domeijnen, excijnsen, kercken, cloosteren en dergelijke pachten, renten, incompsten ende meuble goeden, gelt, zilver, gemaect ongemaect, linden, wollen ende andere ornamenten. Daar toe moet de graaf, naar 's Prinsen oordeel, bij zich ontbieden, omme met het gemeenen volck te handelen, den zeer populairen Burgemeester van Nijmegen, Willem van Heukelom. 2. De graaf zal Hendrik Wessels, het hoofd der onderneming tegen Deventer, in tegenwoordigheid van Basius vragen hoe het met zijne onderneming staat, en of Broekhuysen zijne commissie omtrent Campen heeft aangenomen, of hij daarin reeds iets heeft verricht en wat hoop en middelen daar voorhanden zijn. Voorts te vragen naar Zwol, wat daar voorhanden is, en wie in Broekhuysen's plaats moet komen, als deze bedankt; Wessels kan toch niet alles alleen doen. Is er te Campen niets te verrichten, dan moet ook de aanslag op Deventer uitgesteld worden. Verder Wessels aan geld te helpen, en om iemand te committeren om de gelden te ontvangen te Zwol, Campen en daaromtrent. Eindelijk Wessels met Basius te zenden naar Wezel tot Wesembeke, om over Deventer te spreken en wanorde te voorkomen. 3. De graaf moet heimelijk den Heer van Rummen bij zich ontbieden, en in 't bijzijn van Basius zijne brieven van credentie geven, tevens mededeelende waarom de Prins hem niet bij zich ontboden heeft. Neemt hij die commissie aan, dan zal die tot uitvoering komen als Deventer ingenomen is, en hij met zich nemen

200 à 300 goede landsknechten, om den graaf te steunen in zijne pogingen tegen Zutfen. Ook toezicht nemen op Zwol, Campen, Harderwijk, Elburg, Hattem en Hardenberch, en die van Capiteynen voorzien voor zoo ver ze die nog niet hebben. Over al die steden zal van Rummen generaal-overste zijn, en in die steden 2000 goede knechten lichten, om ze te bezetten. Voorts zal hij goede correspondentie houden met van den Berg en de anderen. 4. Met Wesembeke en de zijnen moet Basius overleggen, hoe het best aan meer geld te komen, dat zoo vóór alles noodig is. Voorts met hen te confereren over de zaken van Utrecht, Delft, Zeeland of Vlissingen, in 't bijzonder over die van Arnhem. Maar niets moet aangevangen worden voordat Deventer genomen is. Ook moet hij met Wesembeke en de zijnen spreken over Rotterdam en Geelmuyden. 5. Aan Wesembeke zal hij 25 blanquetten overhandigen voor commissie's aan personen en brieven aan steden. 6. Van die blanquetten moet hij zenden aan de bekenden, die op Nijmegen zullen aanvallen, te gelijk met Deventer, en zoo dit laatste niet gelukt, de stad verlaten en met den buit aftrekken. 7. Hij zende die ook naar den Schout van 't slot te Buren, doch om niets te ondernemen voor Deventer gevallen is. 8. Wesembeke moet ook aan de bekende personen op Loevesteyn en Gorcum blanquetten zenden, waarop de aanslag een paar dagen voor dien op Deventer kan geschieden. De capiteyns aldaar moeten hun toevlucht nemen tot de door den Prins aangestelden te Thiel en Bommel. 9. Met den Heer van Druynen moet Basius spreken over Dordt, hoe men daar de correspondentie gelijk te land en te water zal maken en waarin hij de schepen zal laten komen, hoe lang hij te voren in de stad zal zijn en met wat teeken de schepen zullen komen enz. 10. Die commissie's ontvangen zullen die beëdigen en teekenen. 11. Ieder in zijn quartier zal alles zoo in beweging brengen en den Prins aanhangig maken

als mogelijk is. 12. Hij zal vragen naar die van Carnes en Langerak (Floris en Rutger van den Boetzelaar, heeren van die plaatsen) en Z.Exc^o. daarvan onderrichten. In den volgenden brief 15 Noveuber 1570, Brit. Mus. Cotton, MSS. Galba C IV (111) 117 XLIV v. Som. p. 131, onder-richt de Prins Wesembeke van zijne plannen, zijne com- missie, wat deze hem mondeling zal mededeelen en hoe hij de blanquetten moet gebruiken, zoo als hij van Basius hooren zal, en vooral hem te berichten omtrent Venus (Deventer). Inderdaad eene veelomvattende en gewigtige commissie vinden wij hier. Is men met allerlei pogingen bezig om plaatsen in Overijssel, Utrecht, Zeeland, Holland en Gelderland voor den Prins te winnen, en wordt het daardoor begrijpelijker, waarom in 1572 zoo vele steden alom tot den Prins overgingen, Basius is de man, die de hoofden dier ondernemingen met 's Prinsen wil bekend maakt, naar wien zij hebben te luisteren. Ook de voor- naamsten b. v. de graaf van den Berg en de Heer van Druynen, moeten zijne aanwijzing volgen. Zelfs van Wesem- beke, anders een der hoofdmannen en vertrouwen van den Prins, moet naar hem luisteren. Wel een bewijs welk een vertrouwen de Prins hem schonk, en hoe hij op hoogst voldoende wijze vroegere opdrachten heeft uitgevoerd. De gesprekken 6 Juni 1570 te Embden over hem gehouden tusschen Sonoy, Coornhert en Cater, hebben dus niets uitgewerkt, blijkens deze commissie in November. Wel- licht dat zij niet eens hunne bezorgdheid over Basius hebben kenbaar gemaakt, ziende hoe vast de Prins op dezen rekende, die dan ook herhaaldelijk in zijne brieven aan Wesembeke op Basius wijst, als dengene die zijne plannen kende, en daarom gevolgd moest worden. Zie Br. XLVII, XLVIII.

Zijn last, naar de gegeven instructie, zien wij Basius ook volbrengen. Had hij vroeger opdracht gehad, omtrent

de steden van Waterland, Enkhuijzen enz., ook nu vergezeld hij Sonoy, met het nemen van Enkhuijzen belast. Natuurlijk omdat hij met Enkhuijzen en zijne bewoners zoo goed bekend was. Welk een voorname plaats hij ook nu innam, blijkt uit de instructie van den Prins van Oranje te dezer zake. Voor Sonoy en (Basius) bestaat die uit 13 artikelen. In art. 2 lezen wij, als Sonoy wenschen zal te weten hoe hij in dezen handelen zal, zal hij dit in 't lange verstaan bij den commissaris Basius, waartoe Z. Exc. hem refereert. Zij moeten zamen beraadslagen of het raadzaam is daarmede te beginnen voor de andere aanslagen en, als het hun goed dunkt, daarmede voortvaren. 3. De zaken van Enkhuijzen en Hoorn te werk stellende, zou men ook kunnen voortvaren met de aanslagen op de Maas, met zooveel schepen als zij kunnen bijeen brengen en een geschikt hoofd benoemen en dezen commissie geven, zooals ZExc. die zond. Bij Basius zullen zij zijne meening in desen ten volle verstaan. 5. Wat het geld betreft daartoe noodig zal ZExc. ordinaantiën afzenden op Basius en Reynier Cant. 6. Basius heeft ook last van ZExc. omtrent de wapenen door Verbeke te leveren. 7. Basius zal voorzien in eene nieuwe Commissie aan Sonoy voor de schepen, die hij moet zamen brengen. 8—12. Wordt hij steeds met Sonoy genoemd. Hoe te handelen met Bertel Entes. Het niet rantsonneren van schepen ten oorlog en dienste van ZExc. geschikt; om te zamen het schip van Imbyze, te Embden gearresteerd, in der minne terug te krijgen. Te zamen moeten zij beraadslagen over eene onderneming op Texel of eenige Overijsselsche stad, tegelijk met die op Enkhuijzen, en als het Sonoy goed dunkt iets te ondernemen tegen Rotterdam of den Briel, daarvoor zoo veel volk lichten als zij kunnen. Duidelijk blijkt het dus welk gezag Basius ten dezen als 's Prinsen agent had, en dat hij waarlijk geen

onbeduidende tweede persoon was, maar alles met hem moest overlegd en besproken worden.

Gemakkelijk kunnen wij ons voorstellen, dat een met zoo uitgebreide commissie, vooral als het geldelijke zaken betrof, belaste aan allerlei miskenning en beschuldiging bloot stond. In het bijzonder, omdat onze voorouders zoo moeilijk te bewegen waren, om den Prins met ruimer middelen te steunen, zonder welke hij niets kon ondernemen. Men gebruikte ten dien einde allerlei voorwendsels b. v. men zou geven, zoodra de Prins te velde getrokken was; toch kon men licht begrijpen, dat dit zonder de noodige geldmiddelen niet kon geschieden. Men gaf niet, omdat de Prins nog niet te velde was getrokken, en deze deed dit niet, omdat het geld ontbrak. Men bleef zoo in een cirkel redeneeren. En al gaf men, dan was dit belachelijk, b. v. Apollo (Delft), gaf in plaats van *f* 4000 slechts *f* 200, Janus (Dordrecht), zoo rijk en vermogend, *f* 40. Als oorzaak gaf men op, dat de agenten die te Delft en andere Hollandsche steden die gelden inzamelden, daar slechte zaken mede bedreven. Het is alsof men vermoedde, dat zij die ten eigen voordeel aanwendden. Noemde men onder meer anderen ook Johannes Basius en Reynier Cant, die van Koper (Holland), waren voor eenigen tijd expres bij hem gekomen, om te klagen over de weinige consideratie en discretie, die deze agenten gebruikten. De Prins beschouwde het louter als voorwendsel om eigen onwil te bedekken. Merkwaardig is de wijze, waarop de Prins Basius en Cant in hunne eer handhaaft. *Je ne scay pourquoy aucuns veullent tant calunnier lesditz Basius et Reynier Cant, car je leur veulx bien dire ouvertement que en tout ce que moy ou mon frere Louys leur avons jammais donné en charge, ilz s'en sont jusques à présent tellement acquietez, que je n' ay eu et n' ay encoires aucune occasion à me plaindre d'eulx Si*

toutes fois aucuns veullent maintenir (?) qu'il soit ainsi que lesdits Basius, Cant, ou aucuns de leur commis fa-cent si mauvais debvoirs comme on le vous rapporte, qu'on me le face plus particulièrement entendre, et je regarderai d'avoir la raison d'eulx. Car par une accusation si générale ne s'excusent ces accusateurs de leur petite affection, qu'ilz démonstrent. Men ziet de Prins is wel gezind op aanklachten, op feiten gegrond, acht te geven, maar niet op zulke algemeene vage beschuldigingen, die slechts den onwil bedekken. Kloek en beraden beroept hij zich op het verledene, dat bewezen had, waarom deze mannen zoo terecht zijn vertrouwen waardig waren, en dus niet op vage klachten konden worden bestraft. Basius en Cant waren en bleven groote vertrouwelingen van den Prins, Br. LVI, Brit Mus. Cotton MSS. Galba C. IV, (121) 129 27 Nov. 1570, v. Som. p. 161. In dezen zelfden brief wekt de Prins van Wesembeke op, de onderneming op Deventer zoo schielijk mogelijk te beproeven. Et en cas que Basius soit encoires la vous lui direz de ma part qu'il se haste de partir tant qu'il pourra, pour donner ordre à ces batteaulx que m' escripvez seroyent nouvellement prinses par les miennes et qu'il regarde par delà soit que les affaires de Venus succèdent ou point, si on ne sçauroyt aussy le plustost effectuer les choses de Tryton (Enkhuijzen) Walvisch, Zeeridder et aultres de delà (Zeeuwsche eilanden) suyvant l'instruction que je luy en ai donné. Basius bevond zich toen waarschijnlijk te Embden evenals v. Wesembeke. Naar 's Prinsen last had hij getracht, met schepen van de Lumbres, waarover Lancelot van Brederode het bevel voerde, Enkhuyzen te nemen, zoo noodzakelijk, om eene goede haven aan zee te hebben. Dit werd belet door den bekenden Allerheiligen vloed en de daarop gevolgde felle vorst, die alle beweging ter zee onmogelijk maakte. Toch wenschte hij zijn last te volbrengen en

begaf zich met Reynier Cant naar Embden, en vertoefde daer heimelijk, om met Sonoy te spreken, opdat deze, als de vorst en noordewinden, die alle vaart beletteden, ophielden, 's Prinsen bevel tegen Enkhuijzen zou volbrengen. Doch deze heeft slechts de schepen kunnen bewaren uit de handen van die van Embden, die alle uitvaart beletten; en al kon nu ook Basius 29 December 1570 met voldoening schrijven, dat de beweging der schepen op de Eems, vryer was geworden, toch kon niets eerder dan in het volgende jaar worden beproefd. Het blijkt echter duidelijk dat Basius ook voor dat 's Prinsen brief aan Wesembeke kwam, reeds zeer ijverig bezig was, om het hem opgedragene te volbrengen 1).

3 Dec. 1570, Br. LXII, Brit Mus. Cotton MSS. Galba C. IV (131) 140, v. Som. p. 170 en v.v., schrijft de Prins aan Wesembeke, diens brief van 23 November ontvangen hebbende, dat hij zeer verwonderd was te vernemen, dat Mr^e. Johan Basius nog niet bij Wesembeke gekomen was, veu mesme que le XVIIe du mois passé il n'escrivvoist de Couloigne qu'il ne fauldr(oit) d'accompagner Henry Wessels, om zich met de anderen bij u op de bepaalde plaats te bevinden. Het kan echter zijn, dat sommige zaken hem veel langer te Keulen hebben opgehouden, en te Berg komende gij reeds waart vertrokken, en ik wil hopen, dat hij u zal zijn gaan vinden te Wezel, en gij van hem kunt vernemen 's Prinsen besluit in deze, namelijk om met hem, Hendrik Wessels en anderen te raadplegen over het middel en de waarschijnlijkheid om een en ander tot een goed einde te brengen, en alles alzoo is voorbereid, dat men zulks kan ten uitvoer brengen, of dat er reden was van nog eenig uitstel, als voorm. Basius u kon hebben verklaard. Het is een nieuw bewijs van aanzien en vertrouwen bij den Prins.

1) Verh. in Vr. Fr. XVIII, blz. 242 enz.

Br. LXIII, Minute Br. Mus. Cotton MSS. Galba C. IV (104*) 108, 3 December 1570, v. Som. p. 173. Wesembeke schrijft aan Sonoy te Embden, om toch met spoed te handelen in de zaken van Enckhuyzen enz. Op dat tijdstip bevinden zich Basius, Cant, Lenaertsen en de drie Coornherten bij Sonoy.

Br. LXVI. Brit. Mus. Cotton MSS. Galba C. IV (135) 144, 6 December 1570. v. Som. p. 177 en volg., is een schrijven des Prinsen aan v. Wesembeke. Hij moet niets ondernemen tegen Satyr (Woerden) voordat die tegen Deventer, Campen, Zwol en Zutfen zijn volbracht. Met hetzelfde doel heeft hij geschreven aan den bailluw van Flora (Breda) en door zijn edelman de Vivien aan den Heer van Rummen commissie en instructie gezonden, en eene gelijke instructie aan zijnen schoonbroeder, (v. d. Berch), die vroeger zijne instructie ontvangen had van Basius. De uitvoering van het groot ontwerp tegen Deventer is alleen opgehouden door gebrek aan geld, zonder hetwelk niets kan ondernomen worden. Andere reden van uitstel is er niet. Maar daar in zoo gewichtige onderneming een goede voorbereiding noodig is, en gij mij nooit in het bijzonder den staat en schikking dezer zaken hebt doen verstaan, ben ik er toe gebracht Mr. Johan Basius tot u te zenden, met de door mij eigenhandig geteekenden geloofsbrief en instructie, om met u in het vriendelijke over deze zaak te beraadslagen, om den grond er van wel te peilen, om die met u te debatteeren en de tegenpartij te verdedigen, volgens mijn expressen last hem gegeven, zoo als uwe brieven getuigen dat hij gedaan heeft, en hij zelf mij schreef: Et ne me puis imaginer pourquoi vous vous soyez trouvé offensé de cela ainsi que le discours que sur ce me faictes le démonstre, en quoy je trouvé beaucoup plus d'opinion que de raison, et voys maintenant tout ouvert que quelques affections particulières dominant beaucoup plus

que le vray zèle qu'on debvroyt avoir au seul bien de ce faict commun, instigué peustestre à cela par quelque ung que j'entens estre chez vous, et de loutemps ennemi audit Basius, dont je suis fort émerveillé que en ce temps, et parmi ces affaires où il y va non seulement du bien de la patrie et de chascun de nous, ains aussi de l'honneur et gloire de Dieu, vous vous laissez si legièrement à l'appetit d'aultruy aller en ces passions privées. Toutesfois je veulx espérer que depuis mes lettres du 27me du mois passé vous auront donné tant bon appaisement quant à la personne dudit Basius, lequel je n'ay point envoyé devers vous pour vous noter de negligence etc., comme vous le prenez, mais pour les raisons susdits, et en vous admonestant par luy de votre debvoir vous encourraiger davantage à continuer en icelluy de bien en mieulx. Aussi ne vous ay je envoyé ung estrangier, qui soit si ignorant des affaires que vous le faictes, vue que luy de l'aulture costet passe tant de temps voire doiz (dès?) le comencement s'y est employé avecq toute la diligence et bonne dextérité que je pourroys désirer. Et oires qu'il eust esté estrangier voire à vous incognu, puis toutesfois que j'auroys ceste fiance en luy de luy bailler mes lettres de crédençe et instruction si particulière, vostre debvoir était de luy rendre raison surtout ce que suyvant icelle je vous demandoit, ainsi que je me confie vous ferez au susdit mien gentilhomme (Vivien) que sur ce mesme propos je vous ay depuis envoyé, et à tous aultres que ci-après je vous pourray envoyer. Et tant peu y a que le susdit Basius auroit forgé l'instruction qu'il vous portoit à sa poste ainsi que vous l'estimez que je vous puis asseurer tout au coutraire que bien à regrest et non sans grande instance mienne il acceptoit ladite charge. Parquoy en cas que soyez tant affectionné au bien de ces affaires et mon service que démontrez, et comme j'en ay tousjours eu l'opinion, mon extrême désir

est que toutes ces partialitez et particulieres envies et haynes laissées, pour le grand mal quelles apportent communément a tous affaires, vous ayez seulement à vous employer avecq toute l'industrie possible en tout ce qui concerne le bon progrès du faict commune. Et sy pendant il y at aucuns lesquelz ne s'acquientent au faict de leur debvoir avecq la loyauté requise, je regarderay en temps et heure d'avoir la raison d'eulx. Mais auroy trop à faire de m'arrester aux rapportz d'ung chascun, signamment si généraulx et confuz quand mesmes je voys les bons debvoirs que par effect font les accusez au contraire. Voorwaar geen malsch schrijven aan zulken hoofdagent. Omdat wij meestal de antwoorden op 's Prinsen brieven van van Wesembeke niet bezitten, zouden wij over de klacht, bij zoo sobere informatie in zoo gewichtige zaak en dat van ééne zijde, niet kunnen oordeelen, als wij niet mochten aannemen dat de Prins met juistheid die opmerking maakte. Hij zou die berisping vooral aan eenen zoo voornamen en hooggeplaatsten onder zijne dienaren niet gedaan hebben, als zijne klacht niet volkomen gegrond was. Juist omdat hij zoo hoog stond, achtte v. W. het zeker niet noodig alle bijzonderheden aan den Prins te melden, daar hij het alleen wel kon besturen. Daarbij was Basius iemand van zoo veel lageren stand als van Wesembeke, en nu door dezen opmerkzaam te worden gemaakt op eene nalatigheid door hem bedreven, terwijl hij bovendien de bewustheid had te hebben gedaan en te doen wat hij kon om met Wessels deze zaak te bevorderen, en nu met dezen te moeten raadplegen, die hier terzake zijns oordeels onkundig was, in de daad was dit genoeg om dezen hooghartige te ontstemmen. Jaloers was van Wesembeke over het volkomen vertrouwen des Prinsen op Basius, vooral omdat deze zelf juist niet al te nederig was en zich zelf gevoelde. Daarbij was er iemand te zijnen huize, die hem tegen Basius opzette,

misschien Wessels of Sonoy. Wetende, hoe vele benijders hij had, en dat ook van Wes. niet vriendelijk jegens hem gezind was, is het geen wonder, dat Basius deze opdracht aan Wesembeke niet wilde aannemen en het eerst schoorvoetend deed op 's Prinsen krachtig aanhouden. Infaam is de verdenking, als of Basius zelf die instructie zou hebben vervaardigd. Hij mocht soms in zijne jongere jaren wat onvoorzichtig zijn in 't spreken en zich hooghartig een baan zoeken te breken, tot zulk een bedrog en valsheid om zich te verheffen was hij niet in staat. Weinig doordacht was ook die aanklacht, daar immers de Prins dit aanstonds kon weerleggen, gelijk in dezen brief geschiedde. Maar wij beklagen den Prins bij deze jalouzie zijner agenten. Wat hij ondernam was op zich zelf zeer zwaar, en werd door de tweedracht der zijnen te moeilijker, daar er wel volkomen eendracht noodig was om tot een goed einde te komen. Wij hebben eerbied voor dezen nog pas zes en dertig jarige, die toch onvermoeid voortging, alle moeilijkheden braveerde en bleef volharden, al werd ook het uitzicht donker. Eerbied tevens voor de wijze waarop hij Basius ook tegen den hoogstgeplaatste handhaafde. Hij liet zich niet door vooroordeelen en valsche voorstellingen leiden, en niet over meeningen en algemeenheden, maar over feiten en bijzonderheden wilde hij oordeelen, en waar hij zag, dat reeds sinds geruimen tijd zijn agent tot zijn volkomene tevredenheid met bedachtzaam overleg en al zijn vermogen al het hem opgedragene volvoerde, kon hem niets in zijn gevoelen doen wankelen. In Basius moet dus veel geweest zijn, dat een menschenkenner als den Prins aantrok, daar hij hem bedachtzaamheid leerde en voorzichtigheid, zonder de geestdrift en het vuur uit te blusschen, voor gewichtige ondernemingen zoo noodig. Wij weten niet in hoever van Wesembeke door dit schrijven des Prinsen van zijne jalouzie op Basius

genezen is, omdat wij zijn antwoord op dezen brief des Prinsen niet bezitten. Maar hoe dit zij, Basius rijst in onze schatting, omdat hij, waar zoovelen, ook onder de voornaamste en uitnemendste aanhangers des Prinsen, ongunstig tegen hem gezind waren, zich niet tot verkeerde stappen liet verleiden, maar standvastig zich aan den Prins bleef aansluiten. Zelfs met zijne benijders en ongunstig jegens hem gezinden, b. v. Sonoij, bleef hij samenwerken. Wel eene groote geestkracht en volhardingszin.

8 December 1570, no. LXVIII. Brit. Mus. Cotton MSS. Galba C. IV (143) 152, v. Som. p. 182, schrijft de Prins aan van Wes. om zoodra de ondernemingen op Deventer, Campen, Zwol en Zutfen zijn gelukt, aanstonds te schrijven aan Sonoy, Basius en Reinier Cant om zoo schielijk mogelijk te ageren omtrent Enkhuyzen, Hoorn, de Maas en Zeeland. Op hoe meer plaatsen te gelijk de aanval geschiedt, is Alva genoodzaakt zijn leger te verdeelen en is de goede uitslag waarschijnlijker. Desnoods moet hij door drie of vier boden hen onderrichten. Hij zelf heeft hen daarover in bijgaanden brief geschreven, dien hij hun aanstonds zenden moet. Deze drie, Sonoy, Basius en Cant zijn de hoofden tegen Enckhuyzen enz. Naar hen kan hij ook doen optrekken den bailluw van Bruynvisch et aultres de Coperoy (Schouwen en Beveland).

Br. LXX. Brit. Mus. Cotton MSS. Galba C. IV (142) 151, v. Som. p. 189, behelst een mandaat van den Prins aan Basius tot betaling der wapenen door Aert Verbeke aan graaf Lodewijk van Nassau indertijd geleverd. Deze woonde te Wesel en Basius gaf het geld aan v. Wesemb., die het uitbetaalde. Het mandaat is van den 4^{den}, de kwitantie van 9 December.

Wij hebben zooveel mogelijk alles medegedeeld wat omtrent Basius in deze correspondentie des Prinsen, is vermeld. Na dit stuk LXX, zooeven vermeld, vinden wij

niets omtrent hem, dan een paar malen het noemen van zijnen naam zonder opgaaf van eenige bijzonderheid. Zeker geeft het hier medegedeelde niet vele nieuwe bijzonderheden aan de hand, zooals uit mijne verhandeling over Basius arbeid in 1570 en 1571 genoegzaam blijkt. Toch, al geven deze stukken geene nieuwe feiten, zij stellen het bekende in helderder licht, doen ons als het ware met dien tijd medeleven, en stellen des Prinsen grootheid en Basius karakter en werken in aanschouwelijker licht, zooals brieven en berichten op het tijdstip zelf, waarop de feiten gebeurden, geschreven, altijd doen, vooral als het geschiedt door mannen als de Prins en van Wesembeke. Daarom achtte ik het van groot gewicht die wat uitvoerig mede te deelen.

In den inventaris van het oud-archief van Leeuwarden, uitgegeven door den toenmaligen Stads-archivaris J. C. Singels, lees ik p. 179 op het stuk b 1573, 11 Julij, behelzende de aanstelling van Duco van Martena tot Admiraal en Overste Lieutenant van Friesland „staat op de plique de verklaring van Basius dat Martena den 23 Juli te Delft den eed als Admiraal heeft afgelegd.” Met den Prins na de omwending der dingen te Delft gekomen, gebruikte de Prins hem aanvankelijk nog in zeezaken, zooals vroeger bij de vlooten der Watergeuzen te Embden en de tochten in de Zuiderzee tegen Enckhuyzen enz. Dit deed hij ook aanvankelijk nu nog, daar nog alles zoo weinig geregeld en provisioneel was, en Basius toch zijn Raad en Secretaris was en voorloopig alzoo ook dit doen kon. Later kwam dit natuurlijk weinig meer te pas.

Nog slechts eene bijvoeging heb ik voor's hands hier te maken. In de bijdragen en mededeelingen van het Historisch Genootschap te Utrecht. jaarg. 1893, 14de deel, zijn door J. H. W. Hager medegedeeld de Resolutiën van de Staten van Holland in 1577 en 1578. In die mededeelingen wordt in de zitting van 17 Januari 1578 gemeld: „Is

geaccordeerd Doctor Basius van wege Zijne Excellentie in huijre te mogen nemen voor den tijd van vijf jaeren alle partijen van landen binnen die jurisdictie in de Heerlijcheyt van Geertruydenberge, Raemsdonck ende Stanthaven gelegen, gecommen van de Cathuijsers aldaer". Wij zien hieruit, dat de Prins hem in het bestuur zijner particuliere bezittingen en belangen gebruikte. Zelf geen uitstekend financier, had hij iemand noodig van groote bekwaamheid en ijver, zooals Basius, die ook groote juridische kennis bezat. Zeker waren 's Prinsen bezittingen in die jaren van uitlandigheid en strijd voor 't vaderland tegen Spanje zeer weinig, zoo al iets, rendeerd, daar er niemand op toezag, en de Prins groote uitgaven moettende doen, die met zware schulden belaadde. Uitnemend was het Basius toevertrouwd hier orde te stellen, de inkomsten te innen, schulden te delgen, en nieuwe bronnen van inkomsten te openen, zooals uit dit besluit der Staten blijkt, en den Prins reeds in 1581 in de gelegenheid stelde het marquisaat van Veere en Vlissingen te koopen en als eerste edele van Zeeland grooten invloed in dat gewest uit te oefenen.
